

Disputatio juridica inauguralis de usuris

<https://hdl.handle.net/1874/347249>

DISPUTATIO JURIDICA
INAUGURALIS
DE

U S U R I S.

Q U A M,

FAVENTE DEO TER OPT. MAX.

Ex Auctoritate Magnifici D. Rectoris,

D. HERMANNI van HALEN,

S.S. Theologiae Doctoris, ejusdemque Facultatis in Inclytâ Academiâ
Ultrajectinâ Professoris Ordinarii, Verbique Divini ibidem in
Ecclesiâ Præconis,

N E C N O N

*Amplissimi Senatus Academici consensu, Nobilissimeque
Facultatis JURIDICÆ Decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS

Summisque in UTROQUE JURE honoribus & Privilegiis
ritè & legitime consequendis,

Eruditorum examini subjicit

JOHAN van NELLESTEYN, ULTRAJECT.

A. D. 26. Augusti, hora locoque solitis.

TRAJECTI ad RHENUM,

Ex Officina FRANCISCI HALMA, Academiae
Typographi, clō Ibc LXXXIX.

Admodum Reverendo
V I R O,
D. GUALTERO
van NELLESTEYN,
Ecclesiæ Ultrajectinæ pa-
stori, parenti meo indul-
gentissimo.

*Hanc Disputationem Inau-
guralem*

Sacram volo

JOHAN van NELLESTEYN,

AUCTOR.

DISPUTATIO JURIDICA

INAUGURALIS,

DE

USURIS.

THESIS I.

Republicam & civitatem illam, quæ ita moratos habet cives, ut alter alterius ultro succurrat necessitatibus sine ullo commodo suo, inter res sacras computare, quis detrectaverit? Psalmista (a) David *bonum prædicat virum, qui miseretur alterius, eique pecuniam dat mutuam.* Illum autem affectum erga proximos, & perfectionem illam in rebus publicis vulgaribus vix, imo vix, est ut reperias. Plerique divitiis, *quarum* (ut inquit (b) Salustius) *gloria fluxa & fragilis est*, post ponunt omnia, justa ab injustis minime secernunt, terras & maria perscrutantur; & pecunias non ad usum, qui finis est divitiarum, colligunt; sed ipso colligendi studio delectantur in infinitum, ut, quo plus habent, plus cupiant: nam, ut habet vulgatum, *crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.* Quod Solon dixit hoc versu, ut est apud Aristotelem:

Πλάττε δ' ἔσθ' ἐν τέρμα πεφασμῶν ἀνδραγαθῶν.

Nullus opum finis fixus mortalibus hæret.

Quare necessitas ipsa quasi extorsit hoc, ut in rebus publicis permitteretur aliquid lucelli accipere pro pecunia mutuo data. Quod ipsum intuitus est Leo cognomento *Philosophus*, qui novellam de prohibenda usura paternam abrogare coactus fuit.

4 DISPUTATIO JURIDICA

(c) Nov. **VXXXIII.** Ejus (c) constitutio extat hodieque inter novellas sub ejus nomine editas. In ea fatetur plus mali dedisse quam profuisse illam patris legem, qua usuras sustulerat: propterea quod *humana natura* (ut ait) *ad illius sublimitatem non perveniat*. Sed quoniam gravis, & quæ erudita magnorum virorum acuit ingenia, oritur controversia, quo jure conveniens sit exigere usuras, ne de iniquis videatur hæc disputatio, eam prælibare operæ pretium erit.

I I.

(a) Deut. **cap. 23.**
v. 20. Quoniam jure divino nihil sanctius, nihil æquius reperiri potest, ab eo jure auspicari decorum erit. Ipse summus rerum arbiter per Mosem prophetam Judæis populo peculiari suo ita (a) cavet: *fratri tuo non fœneraberis, sed fœneraberis exteris*. Per se mala & damnanda usura non prohiberetur accipi magis à peregrino quam a cive: quæ enim simpliciter mala sunt, simpliciter in lege Dei prohibentur; at usura non simpliciter nec absolute Hebræis interdicitur, sed ea quæ à fratribus, id est, à Judæis exigitur, non etiam illa quæ ab extraneo. Populus ille Judæorum ad unum auctorem originem referebat: erant omnes consanguinei & prope fratres. Ea re Deus voluisse videtur, ut Hebræus Hebræo non aliter mutuo daret nisi gratis; ut illa societas non solum custodiretur, sed arctiori etiam vinculo constringeretur. *Deut. cap. 23. v. 19. ps. 15. v. 5. Jerem. cap. xv. v. 10.* in pauperum porro gratiam hæc lex de usuris Hebræo ab Hebræo non accipiendis videtur potissimum lata. *Exod. cap. 22. v. 25. Levit. cap. 25. v. 35. 36.* Non levem adhibet scrupulum dictum salvatoris: *mutuum date, nihil inde sperantes. Luc. cap. 6. v. 35.* Sed alibi idem Christus in parabola *Luc. cap. 19. v. 16. 17. 18.* sub domini persona servum eum laudat, qui domini pecuniam fœnore exercuerat, & ex quinque talentis decem confecerat, forte duplicata. Unde innotescit Dominum usuras tanquam genus lucri illicitum non damnasse, sed ad abnegationem sui, & mundi fugam & odium, suis sectatoribus divitiarum contemptum mandasse

dasse uti &. *Luc. cap. 6. v. 29. 30. Mat. cap. 19. v. 21.* & in aliis. Plerique tamen Theologorum usuram in foro conscientiae rem illicitam damnant. Chrysoftomus, (b) *nihil usuris turpius, nihil crudelius*, dicit. De eo autem quod usuris accedit id accipiendum alii testantur. (b) Homel. 6. in Math.

I I I.

Quid autem gentes de usuris statuerunt? *Agis* Atheniensium dux adeo foenus exosum habuisse (a) fertur, ut omnium foeneratorum tabulas igne supposito in foro concremaverit. *Lycurgus* è tota Sparta foenus & usuras exterminasse dicitur, ipsosque Ægyptios foenus quoque veluti morbum contagiosum inhibuisse ajunt. Sed (ut alios fileam) Ægyptii non exterminarunt usuras, sed lege lata, ut ita demum mutuam pecuniam accipere liceret, si cadaver patris foeneratori daretur pignori, penes quem esset potestas paterni sepulcri debitoris oppignorati, inhibuerunt. Foenus quoque ex pactione & per *syngrapham* Græci contrahebant. Antiqui (b) Persæ non tam τὸ δαρεῖσθαι improbant quam τὸ δαρεῖσθαι, & turpius ducebant foenore accipere, quam dare. Imo quibus gentibus usurae permixtae non sunt, ex privato & mutuo consensu has tamen recipiunt: exemplo sint ipsi Turcæ, qui lege Muhammedis ab iis abstinere jubentur. Et certe ipsa hoc indigentia humana & ratio commerciorum suasit; quidquid contra sentiant Cicero, Plutarchus, (c) & Cato: qui *forem duplo, foeneratorem quadruplo majores condemnasse*, scribit. Juris autem Romani sacerdotes in hac re non ita supersticiosos fuisse ex sequentibus constabit. Sit ergo hic tractandi initium.

I V.

Ab utendo *usuram* dictam (a) Varro scribit, &, si ad veri loquium revocetur, nihil aliud esse quam usum. Unde Plauto (b) *uxor usuraria*, cujus usuram, id est, usum corporis ad tempus aliquis cepit. (c) Idem quoque, *nec adeo*

(a) ATexan. Gen. Dier. 1. 1. c. 7.

(b) Salm. de usur. cap. 7.

(c) de re eustic.

(a) de ling. lat. l. 5. c. 25.
(b) Amph. Act. 1. Sc. 2.

6 DISPUTATIO JURIDICA

hæcce emi mibi . nec usura mea, id est, ad usum meum. In hac significatione *usura*, nullum videtur esse mutuuum sine usura: quippe in eo usus pecuniæ semper permittitur. Usura autem quam is, qui mutuuum accepit, pro usu pecuniæ solvere debet, longe aliam habet notionem. Ita usura est merces, quæ pro usu pecuniæ datur, quæ ne cum usura, qua usus significatur, confunderetur, usuram pro usu in numero singularitatis veteres auctores potius usurpasse videntur; usuras vero quæ pro usu pecuniæ alicui debentur. Inde

(d) in ver-
ren, 5.
Action.

(d) Cicero: *quis enim hoc fecit unquam, ut cum senatus publicanos usura sepe iuvisset, magistratus à publicanis pecuniam pro usuris audeat auferre.* Ita usura est *χρῆσις*, usuræ *τόκος*. Quare Jurisconsulti titulos de usuris potius inscripserunt, non de usura. Promiscue tamen has voces usurpari nemini ignotum est. Quam ob rem definitionem ipsam lustremus.

V.

Usura est *merces, quam debitor creditori præstat pro usu sortis debita*. Ita quoque vectura quibusdam est merces, quæ pro vectione datur naviculario, quod Græci *ναύλον* appellant. Alii *additamentum* ex l. 23. C. de usuris. *Emolumentum* alii ex l. 17. ff. eod. Alii denique *accessionem* definiunt ex l. 12. C. eod. & sane quid aliud est usura, quam *crecscntis in dies singulos pecuniæ accessio*, ut est in (a) *Cod Theod.* non proprie pro ipsa sorte, sed pro usu sortis, pecuniam exigunt creditores. Quidam usum sortis pro nihilo habent; sed perperam: nam qui pecuniam ab alio mutuam desiderat, ad necessarios usus illam sibi expetit. Aut enim inde ædes comparat, quas ipse inhabitet, ne in conducto diutius maneat, vel quas alio cum fructu & compendio locet, vel in usus suos convertit. Quod ergo accipienti non solum utile, sed & lucrosum est, id sterile & vanum danti esse non convenit. Sors est *capitalis summa pecuniæ credita*; quæ (b) Paulo *capitis summa* est; quasi principalis & capitalis summa, ad distinctionem accessionum, quæ usuræ sunt. Sive ea consistat in pecunia. l. 17. in pr. l. 18. l.

(a) l. 18. de
lustrall
collat.

(b) in coll.
font.

18. l. 33. ff. hoc. l. 1. 2. & passim ff. de nau. fœnore. siue in fructibus l. 26. §. 1. C. hoc.

V I.

Triplicem DD. usuræ faciunt speciem : aliam nempe *compensatoriam*, quæ in compensationem datur ejus, quod creditoris interest pecunia sua non caruisse. l. 4. C. depositi. Aliam *punitoriam*, quæ infligitur non propter lucrum petentium, sed propter moram solventium l. 17. §. 3. 4. l. 32. §. 2. ff. hoc. vel non agentium id quod conuenit. d. l. 17. §. ult. ff. hoc. Aliam denique *Lucretoriam*, quæ præstatur propter officium mutui ex solo lucro creditoris. Hanc speciem (a) *Salmasius* (a) de usur. cap. 7. non agnoscit, nullasque usuras proprie lucrativas dicit, sed omnes mercedis instar habere definit. Ut rite quidem nostra procedat disputatio (1.) causam præstandarum usurarum (2.) quantitatem (3.) interitum denique earum excutiamus.

V I I.

Causæ usurarum stipulatio, pactum, & mora vulgo statuuntur. Quæ omnes tamen non habent locum in omnibus judiciis : Regula enim est, *in stricti juris judiciis non nisi ex stipulatione debentur.* l. 10. §. 4. ff. mandati. l. 24. ff. de præsc. verb. l. 1. 3. C. hoc. *He enim* (inquit (a) Paulus) *obligationum firmandarum gratia introductæ sunt, quæ quadam verborum solemnitate concipiuntur. Et appellatæ quod per eas firmitas obligationum constringitur*; omnibusque pactis illa fere subiciebatur, ut idem (b) Paulus scribit. In bonæ fidei enim judiciis libera judici est potestas æstimandi quid, quemque, cuique præstare oportet; sed in stricti juris judiciis iudex non plus poterat, quam formula exprimebat. Quare (c) Seneca: *(c) lib. 3. de benef. melior videtur conditio causæ bonæ, si ad iudicem, quam si ad arbitrum mittatur: quia illum formula includit, & certos, quos non excedat terminos ponit: hujus libera & nullis constri-*

8 DISPUTATIO JURIDICA

Et a vinculis religio est. Et vide sis. §. 30. *f. de Act. l. 2. §. 3. ff. de O. & A. l. 3. C. de reb. Cred. l. 99. ff. de verb. obl. & l. 31. §. 20. ff. de adilit. edict.* Quæ res in causa esse videtur quare contrahentes in stricti juris judiciis citra vinculum stipulationis usurarum nomine nihil agant.

VIII.

Apud Romanos tamen semper necessaria non fuit stipulatio ad usuras exigendas; nec proprius ubique hic dicatus usuris contractus. Ex: pacto enim debentur in bonæ fidei judiciis; quatenus tamen illud in continenti contractui adjectum *l. 7. §. 5. ff. de pactis.* Sic in deposito præstandas usuras, de quibus convenit responsum in *l. 24. ff. de positi.* In emptione venditione in *l. 5. C. de pact. int. empt. & vend.* in locatione & conductione in *l. 17. §. 4. ff. hoc.* Interdum tamen in stricti juris judiciis ex pacto usuræ exigebantur. In tritico, hordeo aliisque frugibus ex pacto usuræ exigi solitæ. *l. 12. C. hoc.* Ex nudo pacto debebantur civitatibus usuræ creditorum ab iis pecuniarum. *l. 30. ff. hoc.* in trajeciticia pecunia non solebant stipulari usuras creditores, sed ex sola pactioe eas percipiebant. *l. 5. §. 1. l. 7. ff. de fœnur. naut.* qui pecuniam mutuam accipiebant ab argentariis, ex nudo pacto usuras solvebant, & si in stipulationem deductæ non essent *nov. 136. C. 5.* in actione rei judicatæ ex mora usuras præstari tradunt ex *l. 2. C. de usur. rei jud.*

IX.

Si *moram* quoque solutioni sortis faceret debitor, tamen si nullum de usuris præstandis pactum intervenisset, usuras præstabat in bonæ fidei judiciis. *l. 32. §. 2. ff. hoc.* ut in emptione venditione *l. ult. ff. de per. & comm. rei vend.* in deposito *l. 2. C. deposit.* & in cæteris bonæ fidei judiciis. Moram duplicem DD. tradunt: aliam ex re ponunt, aliam ex persona. Quando debitor legitime interpellatus non solvit *mora ex persona*

sona est. Legitimam vero esse interpellationem oportet; fieri eam debere per ipsum adversarium, aut cui id mandatum est *lex 24. §. 2. ff. hoc.* requirit. ipsi debitori *l. 32. §. 1. ff. hoc.* oportuno tempore & loco, *d. l. 32. in pr.* & quidem testato, *l. 122. §. 3. ff. de verb. obl. Moram ex re* lex introducit, ponendo aliquem in mora, citra factum hominis *l. 8. §. in ff. de cond. furt. l. 19. in fin. ff. de vi & arm.* ut si dies solutioni sit adjectus, *l. 12. C. de contr. & comm. stip.* dies enim interpellat pro homine. Secus in condicionali stipulatione, in qua tantum spes est debitum iri, *§. 4. ff. de verb. obl.* cum dies certo certius sit exstitura. Lite contestata usurae quoque currunt, *l. 35. ff. hoc.* scire enim debet reus per hanc sese interpellari. Hinc alia nata divisio interpellationis *judicialis* videlicet, & *extra judicialis.*

Quoniam sine permissione usurarum nihil posse commode inter homines agi viderunt legislatores, ad certam quantitatem legibus praescriptam usuras statuerunt. Etenim ut modus in omnibus rebus optimus est, ita ad usuras, ne noxiae sint, moderandas imprimis habetur necessarius. *Primo* (ut inquit (a) Tacitus) *duodecim tabulis sancitum, ne quis amplius unciario faenore exerceret, cum antea ex libidine locupletium agigaretur; dein rogatione Tribunitia ad semuncias redacta.* Postea circa usuras fluctuatum: ut ecce sub principibus constat usuras fuisse centesimas, nempe gravissimas. *Centesimam* usuram dictam ita, quia mense centesimo sorti exaquetur, quidam existimant. Alii quia pars centesima de centum menstruatim praestatur: in singulos enim menses Romani stipulabantur usuras; vel in triginta dies: ut (b) Briffonius scribit; vel in tertios denique annos. *videl. l. 135. in pr. l. 142. l. 126. in pr. ff. de verb. obl.* Has (c) Seneca sanguinolentas vocat: *quid sunt ista tabula computationes, & venale tempus; & sanguinolenta usura?*

(a) lib. 6. annal.

(b) de for. mul. lib. VI.

(c) lib. 7. de benefic.

X I.

Species usurarum obiter notare pergamus. A centesimis usuris, quas alii quoque asses vocitant; proximæ sunt in descendendo *Denunces*, quæ undecim singulis annis dant in centum, non duodecim ut asses, ac centesimæ. Harum mentio est apud (a) Persium. *Quod petis? ut summi quos hic quincunce modesto nurieras, avidos pergant sudare Denunces.* Sequuntur usuræ *Dextantes*, aliis *Decunces*, quæ decem in centena conciliant. Has excipiunt *Dodrantes*, quæ & *Nonuncia* dictæ, quæ in centum novem dant. Post *dodrantes* usuras *Bessibus* locus est, quæ octo uncias in centum pariunt annuas. Proximæ *bessibus* sunt *Septunces usura*, quæ in centum septem uncias producant. His vicinæ sunt *Semisses usura*, quæ medium modum obtinent inter maximas & minimas; ex his sex uncia quotannis redeunt, assis nempe dimidium.

X I I.

A *Semissibus* ad *quincunces* descendendum, quæ unâ uncia illis sunt minores, continent enim quinque uncias. Post has occurrunt *Trientes*, quæ tertiam partem assis comprehendunt, quæ *triens* quoque dicitur, dantque quaternas in centum. Harum mentio est apud (a) Ciceronem: *Fœnus ex Triente, idibus quintilibus factum erat Bessibus.* Ab his gradus est ad *Quadrantes*. hæ tres uncias quotannis dant. Nunc veniunt *Sextantes usura*, quæ duas uncias annuatim præbent. Tandem ad *unciarias* perventum, quas nonnulli cum centesimis confundunt, ab illis licet discrepantes longissime: hæ enim unciam annuam præbent. Harum specierum JCI passim meminerunt in l. 38. ff. de negot. gest. l. 5. ff. de oper. publ. l. 13. ff. hoc l. 17. ff. eod. l. 102. §. 3. ff. de solut. l. 7. §. 10. ff. de administr. tut. l. 21. §. 4. ff. de ann. leg. l. 47. §. 4. ff. de adm. & per tut. & alibi.

XIII. Tan-

XIII.

Tandem Imperator omnem incertitudinem circa usuras præstandas penitus remotam voluit: super usurarum enim quantitate generalem sanctionem facere necessarium esse duxit, veterem duram, & gravissarum earum molem ad mediocritatem deducens. Ideoque jubet illustribus quidem personis, sive eas præcedentibus, minime licere ultra tertiam partem centesima usurarum nomine in quocunque contractu vili, vel maximo stipulari. Illos vero qui ergasteriis præsumunt, vel aliquam licitam negotiationem gerunt, usque ad bessem centesima [usurarum nomine in quocunque contractu] suam stipulationem moderari: Huc usque Imperator in l. 26. §. 1. C. hoc & paulo post: si quis autem aliquid contra modum hujus fecerit constitutionis, nullam penitus de superfluo habeat actionem, sed etsi acceperit, in sortem hoc imputare compelletur. Comitemur Imperatorem in l. 27. C. eod. Fubemus etiam eos qui ante eandem sanctionem ampliores, quam statuta sunt, usuras stipulati sunt, ad modum eadem sanctione notatum ex tempore latationis ejus suas moderari actiones: scilicet illius temporis, quod ante eandem effluxit legem, pro tenore stipulationis usuras exacturos.

XIV.

Non semper tamen hanc legem observari DD. observant. Ut ecce in trajectitia pecunia, Trajectitia pecunia appellatur fœnus nauticum, de pecunia vel sorte quæ trans mare vehenda mutuo datur, id est, trajicienda cum periculo creditoris. l. 1. 3. & 4. ff. de fœnore naut. l. 1. & 4. C. eod. Quare quas libet olim stipulari potuisse creditorem scribit (a) Paulus Trajectitia pecunia propter periculum creditoris, quamdiu navigat navis infinitas usuras capere potest. Sed Imperator constituit intrajectitiis contractibus usque ad centesimam tantummodo licere stipulari, nec eam excedere. l. 26. §. 1. C. hoc. uti & infrugum seu specierum fœnori dationibus d. l. 26. §. 1. Is quoque,

(a) Lib. II. sentent. cap. XIV.

qui pecuniam alterius, cui administrandæ præpositus est, in suos usus convertit, majores communibus præstat usuras. l. 38. ff. de neg. gest. l. 54. ff. de adm. utu. l. 1. C. de usur. pp. quod alii tamen antiquatum censent.

X V.

Ut nullomodo usuræ usurarum à debitoribus exigantur, veteribus quidem legibus constitutum erat, sed non perfectissime cautum; qua propter Imperator *apertissima lege* (l. 28. C. hoc.) *definit nullo modo licere cuiquam usuras præteriti temporis, vel futuri in sortem redigere, & earum iterum usuras stipulari. Sed & si hoc fuerit subsequutum, usuras quidem usuras manere, & nullum usurarum aliarum incrementum sentire: sorti autem antiquæ tantummodo incrementum usurarum accedere.* Hanc usurarum renovationem & ante Augusti tempora prohibitam fuisse quidam arguunt ex (a) Cicerone. Quinimo ipse Augustus fœnus immodicum horruit: *notavitque aliquos, quod pecunias levioribus usuris mutuati, graviore fœnore collocassent. & usuras usurarum illicite exigentibus infamiam irrogandam, censent Imp. Diocletianus & Maxim. l. 26. (ex Qu. Caus. inf. irrog.*

(a) Lib. 5. epist. ult. ad Att.

(b) Cap. 39.

X V I.

De usuris supra duplum non computandis ita Imperator: *manifestissima est nostri numinis constitutio (intellige Novellam 138.) qua usque ad dupli quantitatem & actionem debiti concludit. Si igitur creditores tui quidam in duplum acceperunt, alii adhuc minus consecuti sunt: hi quidem qui in duplum ex usurarum quantitate per diversa tempora consecuti sunt, nullam adversus te inquietudinem proponere concedantur: alii autem si simili modo repleti fuerint, eo modo silere compelluntur. Et si debita subsequuti fuerint, fœneratitias cautiones recuperare, vel si remanserint, suis viribus vacare, si preces verae sunt, præsentis oraculi sanctione decernimus.*

XVII. Ita

XVII.

Ita vidimus de usurarum quantitate, quasque percipiat creditor; contingit autem interdum ut in usuras fructus rei oppignoratae consequatur: si ἀντίρροπος, id est, *mutuus pignoris usus pro credito*, facta sit. De hac pactione quaeritur, an etiam legitimum usurarum modum observare necesse habeat? Quod plane negandum docet lex XVII. C. hoc, ubi Philippus rescriptit: *si ea lege possessionem aliquis apud creditorem suum obligavit, ut fructus in vicem usurarum consequeretur, obventu majoris percepti emolumenti propter incertum fructuum proventum placida rescindi non possunt.* Ita quidam Codices scripti habent, *proventum*, alii legunt *eventum*. Is eventus non spectat tantum fructuum proventum, sed etiam pretium. Etenim cum larga est annona etiam vilior esse consuevit. Ubi parva & rara, ex eo quoque, ut cara sit, contingit. Utrobique magna est alea; & digna hujus constitutionis ratio.

XVIII.

Uti omnes res ita usurae suas habent metas, suosque quos non excedant terminos. Extinguitur autem usurarum obligatio vel in totum, vel pro parte. *Pro parte*, quando creditor, qui majores erat stipulatus, certis annis minores accipit, intelligitur majoribus renunciaisse, & adversus enim postea majores petentem utilis est pacti exceptio. *l. 5. C. hoc.* earum enim remissio facilius admittitur, quam obligationis inductio: quippe si aliquando ex consensu praestitae sint, obligationem minime constituunt *l. 7. C. eod.* Nec minus usurae pro parte extinguuntur, si earum remissio expresso nitatur creditoris consensu: cum quisque favori pro se introducto, vel in totum, possit renunciare. *l. pen. C. de pactis.*

XIX.

In totum usurarum obligatio perimitur soluta sorte, arg. l. 41. §. 1. ff. hoc. quippe principali actione non subsistente, factis supervacaneum est super usuris, vel fructibus judicem cognoscere. l. 26. in pr. C. hoc. quo facit l. 49. §. 1. ff. de act. empt. uti & Regula, *accessorium sequitur suum principale*. Etiam compensatione; de qua sic loquitur Jctus Ulpianus in l. 11. ff. de compens. cum alter alteri pecuniam sine usuris, alter usurariam debet, *constitutum est a Divo Severo, concurrentis apud utrumque quantitatis usuras non esse prestandas*. Facit l. 12. ff. eod. Item per oblationem debiti, & consignationem impeditur cursus usurarum. Ad cujus pleniorum intellectum DD. notant duplicem esse oblationem: aliam *verbalem*, qua quis verbo se paratum indicat debitum solvere: aliam *realem*, qua quis pecuniam realiter offert, & de presenti, eamque non acceptam, consignatam deponit.

XX.

(a) nu. 296.
297. de
usur.

Obiter descutienda illa quæstio: an sola oblatio quæ verbis fit usurarum cursum sistat? (a) Molinaus negat depositionem requiri movetur lege 122. §. 5. ff. de verb. obl. si scia non cessasset ex stipulatione pecuniam offerre, *jure usuras non debere*. Quo nomine reprehenditur a Cujacio ad d. §. 5. contrarium loci juris apertissimi docent; Papinianus Jctus in l. 1. §. 3. in fin. ff. hoc. *Plane, si tutela judicio nolentem experiri, tutor ultro convenerit, & pecuniam obtulerit, eamque obsignatam deposuerit, ex eo tempore non prestabit usuras*. Idem in l. 7. ff. eod. *debitor usurarius creditori pecuniam obtulit, & eam, cum accipere nolisset, obsignavit, ac deposuit: ex eo die ratio non habebitur usurarum*. & Marcellus in l. 28. §. 1. ff. de adm. & per tut. tutor qui post pubertatem pupilli negotiorum ejus administratione abstinuit, *usuras prestare non debet, ex quo obtulit pecuniam: quin etiam justius mihi videtur, cum, per quem non stetit quo minus*

nus conventus restitueret tutelam, ad præstationem usufruarum non compelli: (Ulpianus notat, non sufficit obtulisse, nisi & depositum obsignatum tuto in loco.) Id quoque Imp. Dioclet. & Maximi rescribunt: obsignatione totius debite pecunie solemniter facta, liberationem contingere manifestum est, in l. 9. C. de solut. Vid. l. 10. C. de Pign. Act. l. 18. in fin. ff. hoc. & l. 2. & 6. C. hoc.

X X I.

Porro Justinianus in sua l. 26. C. h. r. usufruarum debitum tolli ait extincta, & sublata, per præscriptionem temporis longissimi, triginta vel quadraginta annorum, obligatione principali. Item actione principali per sententiam iudicis extincta, non potest propter usuras experiri. l. 4. C. depositi. Si in totum quoque remissæ sint, in totum extinguuntur, arg. l. 100. ff. de R. J. l. 153. ff. eod. Denique si in duplum computatæ sint; ultra duplum exigi enim non possunt. Nov. 121. C. 2.

COROLLARIA.

I.

IN præscriptione servitutum non semper opus esse justo titulo, recte statuitur.

Pa-

TRAJECTUM AD RHENUM.

J. O. G. FRANCISCI HALMA, Academiæ

Typographi & c. in L. 1818.

I I.
*Pater filio exheredato pupillariter substit-
tuere potest.*

I I I.
*Ad debitorem constituendum in mora uni-
ca sufficit interpellatio.*

I V.
*Illud quod natura debetur venit in com-
pensationem.*

V.
*Exheredatio non tollit jus suicitatis, siue
sui heredis.*

